

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE HALKBİLİMSEL UNSURLARIN KULLANIMI

Azem SEVİNDİK^{1*+}

¹Dr, Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat

*azemsevindik@selcuk.edu.tr

+ORCID: 0000-0001-6678-8329

Öz- İş, meslek, eğitim, evlilik ya da ilgi gibi durumlarda, yabancı dilin öğrenilmesi/öğretimi kimi insanlar için bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Hem Türkiye’de hem de yurtdışında gerçekleştirilen yabancılara Türkçenin öğretiminin, Türk kültür hinterlandı, Türk kültürlü halkların talepleri ve Türk dizileri ile yaygınlık kazanan ve henüz gelişmekte olan çok yeni ve önemli bir alan olduğu görülmektedir. Türkçeyi yeterli düzeyde edinme, Türk üniversite sistemine ve yaşam biçimine entegre olma, edinilmiş dilin yüksek öğrenim seviyesine uygun olup olmaması, dilin öğretim yöntemleri, biçimleri ve stratejileri gibi daha pek çok yeni araştırma alanları Türkiye’de akademik camiada bu alana karşı dikkatleri artırmıştır. Bu bağlamda kültür, dil ve gramer kurallarının daha eğlenceli bir biçimde zihinlere kodlanabilmesi sebebiyle Türkçe öğretimi kitaplarında yoğun bir biçimde kullanıldığı anlaşılan Türk halkbilimi unsurları, bu çalışmada örnek olarak seçilen bir yayın üzerinden ele alınmış; sonuçta yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış bu eğitim setinde masal, atasözü, fıkra, tekerleme, bilmece, geleneksel Türk tiyatrosu, oyun ve karikatürlerin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yine çalışmada örnek olarak seçilen İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi setinde “öğretmen”, “öğrenci” ve “çalışma” kitaplarının okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinde halkbilimi unsurlarının; duyulan geçmiş zamanın öğretimi, sınıf içerisinde yarışma havasının oluşturulması, motivasyonun artırılması veya diri tutulması, dil öğretiminin eğlenceli bir şekilde öğretilmesi, dilin ses ve ritim özellikleriyle birlikte öğretiminin gerçekleştirilmesi için bilinçli olarak tercih edildiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler- yabancılar için Türkçe, dil, halkbilimi, öğretim, kalıp ifadeler.

USE OF FOLKLORIC FACTORS IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNER

Abstract – In some situations such as work, profession, education, marriage or interest, learning/teaching a foreign language is a necessity for some people. Teaching Turkish as a Foreign Language is considered as a very novel and important field in both Turkey and abroad, which has become popular with the Turkish cultural hinterland, the demands of the people with Turkish culture, and Turkish television series and has been still developing. A great deal of novel research areas such as adequate acquisition of Turkish, integration into Turkish university system and lifestyle, the proficiency of the acquired language for higher education level, teaching methods, styles, and strategies for the language have been obtained attention by the academia in Turkey. In this context, this study investigated folkloric factors in the publication selected as the sample, which are intensively used in the books used for teaching Turkish because the rules in terms of culture, language, and grammar could be coded in minds in an entertaining way. According to the study, it was identified that story, proverb, anecdote, rhyme, riddle, traditional Turkish theatre, game, and comic are widely used in this educational publication prepared for teaching Turkish to foreigners. As in the research, in the example set of İstanbul Turkish Teaching for Foreigners, it is understood that the elements of folklore is preferred consciously to carry out in reading, writing and speaking episodes in teacher, student and work books for teaching the past tense, creating the atmosphere of competition in the classroom, increasing the motivation or keeping them alive, performing the language teaching in an entertaining way, and teaching the language with the sound and rhythm features.

Keywords – Visual Turkish for foreigners, language, folklore, teaching, formulaic expressions.

1. GİRİŞ

Dil öğrenimi ve öğretimi, iletişimsel tasarımlara muhtaç olan insanlar için sosyokültürel bir zorunluluktur. Bu sebepten, yeni doğan bir çocuğun, ailesi ile kendi bağlamıyla iletişim kurabilmesi, kültürel ve yaşamsal tasarımları anlamlandırabilmesi için belirli tekniklerle anadilini öğrenmesi gerekir. Dışıl bir dil öğreticisi rolünde olan anneler ise çocukların dil öğreniminde karşılaştıkları ilk öğretmenleridirler. Ninniler, masallar, türküler, kalıp ifadeler, oyun sözcükleri vb. annelerin bebeklerin/çocukların dil öğretiminde kullandığı işlev sahibi halkbilimsel unsurlardır. Yabancılar için de kültürün bir ögesi ve alt unsuru olan dilin öğretiminde, içerisinde dile ait pek çok sanatsal tasarım, kalıp ve ifadeleri barındıran kültürel tasarımların kullanımı faydalı bir zorunluluk gibi görünmektedir.

Toplumların birbirleriyle çeşitli vesilelerle temas haline geçişiyle ve özellikle yazılı kültür evresiyle birlikte, yazı teknolojisine erişebilen toplumlarda yabancı gruplarla iletişimde dilin bir araç ve kültür taşıyıcısı olduğu fark edilmiş; böylece dilin korunması, öğrenimi ve öğretimi, toplumlarda kültürbilimsel bir mesele haline gelmiştir. “Şuruppak tabletleri, Sümer okulunda bir yandan çivi yazısı imlerinin öğretildiğini, diğer yandan destekleyici nitelikte sözcük öbekleri, deyimler, bileşik adlar, eylem çekimleri hakkında bilgi verildiğini göstermektedir (akt. Durmuş, 2013, s. 41).” Retorik (hitabet) temelli ve işlevsel görülen klasik kuralları üzerinden dilin öğre(t/n)imi meselesinin süreç içerisinde bilim insanlarının ve bunlar tarafından teşkil edilen akademik ekollerin ilgi alanına girdiği de anlaşılmaktadır. Öyle ki “19.yy’dan başlayarak gelişen dilbilimi başlangıcında bazı pratik amaçlar için oluşturulmuş bir bilim dalıdır. (1) Eski metinleri açıklamak: Antik Yunanlar Homer destanlarının dili zamanla değiştiği için şiirlerinin gelecek kuşaklara yanlışsız ve doğru bir biçimde aktarılabilmesi için dil kurallarının saptanması gerektiğine inanmışlardır. Hindistan’daki Brahma dilinin kutsal metinleri olan Veda’lar bir zaman sonra anlaşılma olmuştur. Bu metinlerin düzgün öğretilmesi için dil hem incelenmiş hem de öğretilmiştir.; (2) Bir yabancı dili öğre(t/n)mek; (3) Kendi anadilini doğru konuşma ve yazma sanatını öğre(t/n)mek (Kıran ve Kıran, 2006, s. 46)” bu amaçlardandır.

Türk tarihine bakıldığı zaman çeşitli yazılı kaynaklarda ve bu yazılı kaynakların müelliflerince bu dil öğretimi reflekslerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yazılı bağlamda kadim Türk milletinin *ilk kültür öğretimi kodları Orhun Yazıtları*’na (M.S. 731); *ilk dil öğretimi tavrı* Türkçenin üstünlüğünün kanıtlanmaya çalışıldığı *Divanü Lügati’t-Türk’e* (M.S. 1072-1074) temellendirilebilir. Orhun alfabesi ile dikilen yazıtlarda (Vezir Bilge Tonyukuk, Kültigin ve Bilge Kağan Yazıtları) *ortak dili konuşan* Türk halk topluluklarına hitaben diplomatik bir devlet diliyle kültürbilimsel meseleler taşlara işlenmiştir. *Divanü Lügati’t-Türk’ün* müellifi Kaşgarlı Mahmut, “20 yıl kadar süren, Türk dünyasına dair oldukça nitelikli saha çalışmalarından derlenmiş, dört kez düzenleyerek Bağdat Halifesine sunduğu (Durmuş, 2013, s. 96)” eserinde Türklerin ne denli yüce bir ulus olduğunu da bazı hadislerle kanıtlamaya çalışmıştır: “*Türk dilini öğreniniz; çünkü onlar için uzun sürecek egemenlik vardır.*” Kaşgarlı Mahmut eserinin tamamlanmış şeklini dönemin Bağdat halifesi Ebu’l-Kasım Abdullah’a sunarken de bu tavrını sürdürür. Halifeye eserini sunarken ‘*Tanrı yeryüzündeki gücü Türklere vermiştir. Bunların dilini öğrenmekte yarar vardır. Bu kitabı Araplara Türkçeyi öğretmek için ve Türk dili ile Arap dilinin at başı beraber yürüdükleri bilinsin!*’ demiştir (Kayadibi, 2008, s. 5).

Eski Anadolu Türkçesi kapsamına girebilecek *İbn ü Mühennâ Lügati*, Esirü’d-din Ebu Hayyan tarafından 1312 yılında tamamlanmış ve Türkçenin bilinen ilk gramer kitaplarından biri olan *Kitâbü’l-İdrak Li Lisânü’l Etrak*, Cemalü’d-din Ebi Muhammed

Abdullahi’t-Türkî tarafından yazılan ve bir Arapça-Türkçe lügat özelliği gösteren *Kitâbu Bulgatü’l-müşâk fi Lügati’t-Türk ve’l-Kıfçak*, Araplara Kıpçak Türkçesi öğretmek amacıyla yazılmış bir sözlük ve konuşma kılavuzu olan *Ed-Dürretü’l-Mudiyye fi’l-Lügati’t-Türkiyye*, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Mısır’da yazılmış olan ve yazarı bilinmeyen *El Kavani’l Külliye Li Zabiti’l Lügati’t-Türkiye*, 15. yy’da Ali Şir Nevai tarafından yazılan, Türkçe-Farsça karşılaştırıldığı ve terim, kelime serveti fiillerin çokluğu, eklerin işlerliği ile ifade gücü bakımından Türkçenin Farsçadan üstün olduğunun kanıtlanmaya çalışıldığı *Muhakemetü’l-Lügatayn* (Göçer ve Moğul, 2011, s. 799-800) yabancılarla Türkçenin öğretiminde amaçlandığı önemli eserlerdir. Yine Türkçeyi öğrenmek için yabancıların *Grammatica Turca* (Pietro Ferraguta 1611), *Türkische Grammatik* (Julius Nemet 1916), *Grammaire de la Langue Turque* (Jean Deny 1921) gibi çeşitli Türkçe lügat ve gramer kitap çalışmalarının olduğu da görülmektedir.

İkinci dil, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir zekâ ve yetenek göstergesi, kişiye statü kazandıran ve çalışma hayatında avantaj sağlayan bir faktör olma özelliğini korumaktadır. Bununla birlikte dil öğrenimi ve öğrenilen dilin yerinde ve güzel kullanımı, belirli öğrenim stratejileriyle başarılan, ciddi bir çaba isteyen ve deneyimlerle gelişen bir sürece tabidir. Bu anlamda dil öğretimi/öğretimi bağlamsal bir tasarıma ihtiyaç duyar.

Türkiye’de yabancılarla Türkçenin öğretiminde üstlenici ve destek verici kurumları Türkiye Bursları ve YTB’dir. Bu kurumlar politik ve kültürel arka plâna dayalı olarak her yıl çeşitli alanlarda binlerce yabancı öğrenciye burs vermektedirler. Bu kurumlar dil öğrenimindeki bağlamsal tasarımlarını geziler, programlar, organizasyonlar, belirli fiziki özelliklere sahip olan sınıflar, bu sınıflarda dil öğretimini gerçekleştiren öğretmenler, güvenilir barınma ihtiyacını karşılayan ücretsiz öğrenci yurtları ile gerçekleştirmektedirler. Tüm bunlarla birlikte Türk, Türk dilli, Türk kökenli ya da Türkçe öğrenmek isteyen halkların talepleri neticesinde başlatılan Türkçenin öğretimi faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığı, TİKA, TÜRKSOY, TRT (özellikle de TRT Avaz), Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk Dünyası Araştırma Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü gibi çeşitli kurumlar tarafından gerçekleştirilen programlar (Büyük Öğrenci Projesi, 2010/ Türkoloji Türk Dili ve Kültür Merkezi Projesi, 1999), organizasyonlar ve yayınlar aracılığıyla desteklenmektedir.

1. Halkbilimi ve Türkçe’nin Öğretimi

“Halk terimi en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün, ortak bir meslek, dil veya din olabilir, ne olduğu önemli değildir. Bundan daha önemli olan ise herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendisine ait olduğunu kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır (akt. Oğuz vd., 2006, s. 16).” şeklinde Alan Dundes tarafından kavramsal çerçevesi çizilen *halk* kavramının kısa tanımı “aralarında en az bir müşterek faktör bulunan ve en az iki kişiden oluşan topluluk” şeklindedir. Böylece *ortak ve benzer faktörler* “bilgi”; *sahiplenilmiş müşterek şeyleri olan kişiler* ise “halk”tır. Bu topluluklar üniversite öğrencileri, şoförler, maden işçileri veya kalaycılar olabilir. Dundes halkı tanımladıktan sonra sözlü, yazılı, görsel, işitsel, görsel ve işitsel halk ürünlerinden hareketle halkbilimi araştırma alanlarını “*mitler, destanlar, halk masalları, şakalar, atasözleri, bilmeceler, ninniler, büyüler, dualar, yeminler, incitmeler, atışmalar, kinayeler, alaylar, dilekler, tekerlemeler, selam-ayrılık sözleri, halk adetleri, halk dansları, halk tiyatrosu, halk sanatları, halk inançları, halk hekimliği, halk müziği, halk şarkıları, halk dili, halk benzetmeleri, halk teşbihleri, adlar, oyunlar, işaretler, simgeler, dua sözcükleri, halk etimolojisi, yemekler, süslemeler ve el işleri, ev, ambar ve çit tipleri, caddedeki satıcıların bağrıışları, hatta hayvanlara söylenen geleneksel sözler,*

festivaller, özel günler, adetler vd. (2005, s. 129)” şeklinde belirlir. Esasında yabancılar için Türkçe öğretimi setlerinde öğretim nesnesi olarak faydalanılan bu alanların hemen hepsiyle ilgili az veya çok ilişkili içerikler tespit etmek mümkündür.

Açıkçası 19. yüzyılda “kültür” denilince mükemmelleşmek, insanlığı ve dolayısıyla toplumun kendisini mükemmelleştirmesi anlaşılmaktaydı. Daha çok yazılı ve kısmen de sözlü kültür ortamı içerisinde gerçekleşen öğrenme eyleminin neticesinde beynin içerisinde yer alanlar olarak görülen kültür kavramından; edep, muâşeret, çok okumuşluk, üst tabaka yaşantısı, modayı takip etme, yüceltilmiş hisler ve ince bir sanat zevki gibi kavramlar ve bu kavramların çağrışımları kastediliyordu (Çobanoğlu, 2005, s. 18). Fakat daha sonra özellikle 20. yüzyılın başlarında Edward B. Tylor’la başlayan bir anlayış değişikliğiyle “insanın toplumun bir üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlâk, yasa, görenek ve başka herhangi bir yetenek ya da alışkanlığı içeren o karmaşık bütün (akt. Burke, 2008, s. 41)” şeklinde kavram yeniden ele alındı ve bu unsurların tamamı üzerinden kültürün kavramsal çerçevesi yeniden çizildi. Pek çok özgün tarafları düşünülerek tanımlanan kültürün nihayetinde *insan, zaman ve mekân merkezli anlamlanan şeyler bütünü* olduğu söylenebilir. “Kültürbilimi” ise kültür dairesinde anlamlanan, uygulanan ve işlevli görülen tüm bu şeylerin bilimsel araştırmasını kapsar. Bu bağlamda bir kültürel üretim olan dil ve bu dili kullananlarca üreten somut ve somut olmayan unsurlar ve bunların aktarımları, ki yabancılar Türkçenin öğretiminde bu durum açıkça görülmektedir, halkbiliminin de dahil olduğu kültürbilimi araştırmaları kapsamındadır.

Avrupa Dil Portfolyosu standartlarında bir yabancı dilin öğretimi *temel* (A1-A2), *orta* (B1-B2) ve *yüksek* (C1-C2) olmak üzere üç seviyeye ayrılmıştır (Kalfa, 2013, s. 169). Uluslararası bir kabul olan bu standartın Türkçe dil öğretimi setlerinde de uygulanmaya çalışıldığı fark edilmektedir. İstanbul Türkçe öğretim seti A1, A2, B1, B2, C1+ olmak üzere 5 kitaptan müteşekkildir. *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* dil öğretim setinde, hem öğretimi eğlenceli kılmak hem de Türk kültürünü her yönüyle öğretebilmek için patenti Türk kültür ekolojisine ait olan Nasreddin Hoca fıkralarından, efsanelerden, masallardan, atasözlerinden, tekerlemelerden, geleneksel Türk tiyatrosundan ve karikatürlerinden faydalandığı ve ayrıca Türk kültürüne ait unsurların sıklıkla metinlerin içeriklerine yerleştirildiği anlaşılmaktadır: “*Ekmeğin arasına köfte veya balık koyarlar. (A1-99)/ Türkiye’de birçok kişinin büyük bir ailesi var. (A1-62)/ Batı Anadolu’nun her yerinde ‘zeybek’ türündeki oyunlar görülür. Zeybek cesur bir adamı temsil eder. (A2-92)/ Dini bayramlar Ramazan ve Kurban Bayramı’dır. (A1-70)/ Kız isteme merasimlerinde kahve içerler. (A2-48)/ Türkler için çay vazgeçilmez bir içecektir. Türkler mutlaka her yemekten ve her işten sonra çay içerler. (B2-11)/ Türkiye’de iyileşmek için adaçayı, ihlamur vb. şifalı bitkiler kaynatılarak içilir. (B1-102)/ Türklerin kebab, baklava gibi yerel yemekleri vardır. (B1-42)/ Türkler arasında okey ve tavla yaygın oyunlar arasındadır. (B2-20)/ Türk erkekleri selamlaşırken birbirini öper, fırsat olursa sizi de öper. (B1-19)/ Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden biri Orhan Veli’dir. (B2-51)/ Nasreddin Hoca, Türk edebiyatının mizahi temsilcilerinden biridir. (B2-70)/ Türk evlerinde içeriye girerken kapıda ayakkabı çıkarmak gerekir. (B1-19)/ Türkiye’de yapışık binaların hakim olduğu bir mimari sıkça kullanılır. (B1-16) (Okur ve Keskin, 2013, s. 1630-1635)”*

“Yaşanılan kültürden etkilenerek şekillendiğinden dil, beslendiği kültüre ait unsurları taşır (Uğurlu, 2014, s. 46).” Bu unsurlar somut bir biçimde halkbilimsel türlere yansır. Halkbilimi sözlü türlerinin temelinde dilin nitelikli icra sınırlarını zorlamak ve yeni nesillere dilin tüm yönleriyle öğretimi bulunmaktadır. Anadilin öğretiminde ebeveynler tarafından kullanılan bu metodun, yabancılar Türkçe

öğretiminde de seviyelere ve kur öğretim stratejilerine uygun politikalar dikkate alınarak kullanıldığı görülmektedir. Halkbilimsel unsurların veya Türk halkbilimi araştırma alanlarının yabancılar Türkçe öğretimindeki kullanım yoğunluğunun nedeni; bu alana karşı zenginleşen bakış açıları ve halkbilimsel kullanımlar üzerine gerçekleştirilen bilimsel araştırma sonuçlarının işlevsel görülüp dil setlerince kullanımında aranmalıdır. Çünkü bu ürünler sadece Türkçenin gramerini değil, aynı zamanda tüm yönleriyle Türkçenin genetik kodlarının da öğretilmesini kolaylaştırmaktadır.

Dil öğretimi stratejisi parçadan bütüne yönelme; yani dilbilgisi kurallarının öğretimine kültürel unsurların da dahil edildiği, birleşik eklentilerle bir bütün oluşturma eğilimindedir. Dilin bütüncül bir yaklaşımla öğretiminin önemli bir ayağını da söz konusu dilin gramer kurallarının zorluk derecesi ve seviyesine göre bölümlendiği dil öğretimi kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplar “öğretmen kitabı”, “öğrenci kitabı”, “çalışma kitabı”, “okuma kitabı”, “kelime kitabı”, “kur sınavı kitapları”, “dinleme metinleri ve CD’leri”, “dil öğretimi materyalleri”nden müteşekkildir. Bu yayın setlerinden birisi de *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*’dır. Yabancılar Türkçe öğretiminde bazı halkbilimsel unsurların, daha da özelinde Türk halkbilimi sözlü türlerinin, hangi işlevleriyle kullanıldığına tespitini amaçlayan bu araştırma, söz konusu öğrenim seti ile sınırlı tutulmuştur.

2. Anlatmaya Bağlı Halkbilimi Unsurları

a. Masallar

Masalları Pertev Naili Boratav “nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törenlerden bağımsız, tamamıyla hayâl ürünü, gerçeklerle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı (2015, s. 85)” şeklinde tanımlamıştır. Saim Sakaoğlu *Masal Araştırmaları* adlı çalışmasında masal anlatma geleneğinin Türkler arasında bilinmeyen zamanlardan bu yana çok önemli bir eğlence organizasyonu olduğunu vurgulamış; özellikle kış geceleriyle birlikte kadınların birlikte çalıştıkları geleneksel iş ortamlarında masalların gizemli dünyasının insanları rahatlatıldığını belirtmiştir (akt. Özdemir, 2005, s. 158).

M. Helimoğlu Yavuz, dil ve anlatım özellikleri bağlamında, masalların yabancılar dil öğretimi açısından önemi üzerinde durmaktadır: “Masallarda dil yalın bir Türkçedir. Anlatımda betimlemeler oldukça az yer alır. Masalın bütününe hareketli bir dil hakimdir. Böyle olunca da betimleme değil, eylem ağırlıklıdır. Bu da hareketliliği sağlayan temel öğedir.” H. Mehmet Doğan ise bir dilin fonetiğini edinebilmek, öğrenmek, yine o dili anlama ve anlatma zevkini kazanmak için masallardan yeterince faydalanılması gerektiğini belirtir; öğretilen dilin zihinde canlanması, kelimelerin daha iyi kavratılması açısından masalların zengin bir kaynak olduğunu savunur (akt. Ayhan ve Arslan, 2014, s. 545).

Masallar, dilin ve bu dille gerçekleştirilen kurgusal tasarımların üst sınırlarıdır. Bu bağlamda masallar sadece kulağa değil; onları deneyimleyenlerin tüm duyu organlarına hitap eder. Tüm bunlarla birlikte masallar, genel olarak *belirsiz geçmiş zamanla* (bazen geniş zaman ve şimdiki zamanlı anlatım tutumları mevcut olsa da) oluşturulan halkbilimi türüdür. Bu bakımdan *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*’nın yazma bölümünde masallar metinleriyle İngilizce gramerinde tam karşılığı olmayan, Türkçede başkasından duyma, öğrenme veya geçmişte yaşanan ve şahit olunmayan olay ve durumları anlatmaya yarayan “belirsiz geçmiş zaman” gramer yapısı öğretilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda A2 seviyesinin dördüncü ünitesinde *Evvel Zaman İçinde* ana başlığı altında “Aşağıdaki Masalı Tamamlayalım (Bölükbaş vd., 2015a, s. 59)” şeklinde, sadece başlangıç kısmı verilen masalın öğrencilerce tamamlanması, bir anlamda yeniden kurgulanması istenmiştir. Yine A2 kitabında “Keloğlan ve Sihirli Tas (Bölükbaş vd., 2015a, s. 56)” ve “Eşeğin

Sözü (Bölükbaş vd., 2015a, s. 60)” masal metinlerinin bu kurda öğretilen *duyulan geçmiş zaman* öğrenimi bağlamında verildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında C1 kitabında “Bir fikra, hikâye, masal biliyor musunuz? Yazalım (Bölükbaş vd. 2015d, s. 147)” başlığıyla öğrencilere bir yazma ödevi verilmiştir. Yabancı öğrenciler ise bu yöntemlerle hem Türkçede belirsiz geçmiş zamanın kullanım alanlarını hem de masal ve fikra anlatma yollarını öğrenmekte; ayrıca bitmemiş masalları Türkçe ile tamamlayarak birer imge yaratıcısı/tasarımcısı, fantastik bir zihinsel yolculuk deneyimleyicisi olmaktadır.

Yazma: “*Padişah ve Kızı*” Bir varmış bir yokmuş. Çok uzak bir ülkede bir padişah varmış. Bu Padişah’ın çok güzel bir kızı varmış. Bu kız perilerden daha güzel, meleklerden daha tatlıymış. Kız bir gün ağlamış, masmavi gökyüzü de onunla birlikte ağlamış; kız diğer gün gülmüş, gökyüzü de onunla beraber gülmüş. Bu kızın güzelliğini herkes biliyormuş ve ülkedeki herkes ona âşıkmuş. Zengin, fakir herkes onunla evlenmek istiyormuş. Babası kızını çok seviyormuş. Onu mutlu etmek için her şeyi yapıyormuş. Fakat kız hiç mutlu değilmiş. Çünkü ... (Bölükbaş vd., 2015a, s. 59)

b. Fıkralar

Fikra, Ahmet Vefik Paşa tarafından *Lehçe-i Osmani*’de “parça, cümle, kısacık hikâye, bend, madde, omurga kemiği”; Şemsettin Sami tarafından *Kamûs-i Türkî*’de “niza ve kanun veya kavâid-i ilmiyye ve feniye kitaplarında bend, madde; küçük hikâye, kıssa”; *Türk Ansiklopedisi*’nde, tanınmış bir şahsiyetin özlü bir sözünü, nükteli bir cevabını, hoş bir tepkisini ilgili tarih olgusu içinde toplayan gerçek veya gerçeğe yakın bir hikâyecik; Hâmit Zübeyr Koşay tarafından “şahısların, devrin ve fikri cereyanların karakterini canlandırın hâdiselerin dikkate değer olması”; Sabri Esat Siyavuşgil tarafından “beşerî kusurlarla içtimai çarpıklıkların keskin bir sağduyu ile yapılmış parlak hicivleri” şeklinde tanımlanmıştır (Yıldırım, 2016, s. 34-35). Diğer sözlü anlatımlara göre yapıca daha kısa olan fıkralar Türk kültür ekolojisinde nükte, hazırcıevaplık, toplumsal eleştiri, ince bir zekâ ürünü özelliklere sahip, geniş bir tarihi arka plânı olan bir türdür. Bir “aykırı” tip etrafında şekillenen fıkralar toplumsal belleğin süzgecinden geçerek kolektif bir üretim süreciyle oluştururlar. Türk halkının ince zekâsının sözlü imzaları olan Türk fıkraları Selçuklu mizahının önemli bir unsuru olan Nasreddin Hoca; Osmanlı mizahının önemli tipleri olan Bektaşî, Bekri Mustafa ve İncili Çavuş üzerinden yaygın olarak üretilmiştir.

Ahmet Akkaya “Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları” adlı çalışmasında, W. Burckhardt Barker’ın İngilizlere Türkçe öğretmek için yazdığı *Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar* (1854) isimli kitabının okuma metinlerini referans alarak, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak fıkraların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: “(1) Fıkralar, dil öğrenenlerin sözcük dağarcığını geliştirir; (2) Fıkralar, eğlenirken düşünmeyi sağladığı, özellikle gülmece öğeleri bolca barındırdığı için dil öğrenenlerin derse karşı güdülenmesini ve dikkatini artırır; (3) Fıkraların diyaloglar üzerine kurulu olması, dilin temel dört becerisini, özellikle de konuşma becerisini geliştirir; (4) Fıkraların öğrenilen dilin kültürünü yansıtması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır; (5) Nasreddin Hoca’nın sürekli güncelliğini koruması, metinlerin çağdaş olmama sorununu ortadan kaldırır; (6) Fıkraların günlük yaşamı yansıtması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır; (7) Dil bilgisi yapılarının sürekli tekrar edilmesi dil bilgisi kurallarının özümsemesini ve temel dil becerilerine olumlu yönden etki yapmasını sağlar (2013, s. 178).”

Masallarda olduğu gibi fıkralar da geniş zaman, şimdiki zaman ve daha ziyade *belirsiz geçmiş zamanla* oluşturulan ve icra edilen bir halkbilimi türüdür. Fıkraların *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* öğrenim setinde özellikle A2 seviyesinde (ki başka kurlarda

da çeşitli fıkralar verilmiştir) kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bunun en önemli sebebi, bu kurda *belirsiz geçmiş zamanın* öğretiminde fıkraların etkin rolünün fark edilmiş olmasıdır. A2 kurunda verilen fıkralar ise şunlardır: “Nasreddin Hoca: Rüya (Bölükbaş vd., 2015a, s. 55)”, “Nasreddin Hoca: Kazan (Bölükbaş vd., 2015a, s. 97)”, “Nasreddin Hoca: Eşeğin Sözü (Bölükbaş vd., 2015a, s. 60)”, “Temel: Dile Benden Ne Dilersen (Bölükbaş vd., 2015a, s. 82)”.

Eğnelim Öğrenelim: “*Ye Kürküm Ye*” Nasreddin Hoca bir gün yemekli bir düğüne davet edilmiş. Hoca, ziyafete gündelik kıyafetleriyle gidince kimse onunla ilgilenmemiş. Ne “Buyur.” diyen varmış ne de “Otur.” diyen. Hoca’nın bu duruma canı çok sıkılmış. Koşarak evine dönüp sırtına bayramlık kürkünü geçirmiş. Düğün yerine gelmiş. Ev sahipleri onu kürküyle görünce büyük saygı göstermişler. Sofranın baş köşesine oturmuşlar. Önüne tabak tabak yemekler koymuşlar. Hoca, birden kürkünün eteğinden tutup çorbasına daldırılmış. “Ye kürküm ye!” diye söylenmeye başlamış. Bunu gören misafirler şaşırıp “Ne yapıyorsun Hoca efendi, kürk yemek yer mi hiç?” diye sormuşlar. Hazırcıevap olan Hoca hemen “Madem ki bütün saygı ve ikram kürküne yapılıyor, böylese yemeği de o yesin!” diye cevap vermiş (Bölükbaş vd., 2015c, s. 70).

3. Halkbilimsel Kalıp İfadeler

a. Atasözleri

Sözlü yapıları, toplumsal anlamı (Başgöz, 2006, s. 85-91), oluşum ve gelişim evrelerinin bilinmezliği gibi özelliklere sahip olan atasözleri hemen her milletin sözlü yaratmalarında karşımıza çıkar. Atasözlerinin yer, zaman ve mekân bakımından kesin hükümlerle tespitinin mümkün olmadığını belirten Çobanoğlu, atasözlerinin muhtemelen ulusların daha henüz küçük topluluklar halindeki öncü nüvelerinin, kendileri içerisinde yalnız ve diğer canlılara göre oldukça çaresiz buldukları tabiatla, bitki kökleri ve meyveleri devşirerek hayatta kaldıkları toplayıcılık dönemlerinden veya dilin ortak bir anlaşma sistemi haline gelmesinden itibaren, yani insanlık tarihinin bilinmeyen en erken çağlarından beri var olduğunu belirtir (Çobanoğlu, 2004, s. 1-2). Bilgi verici özellikleriyle toplumlara nasihatler veren, onları onları yönlendiren, uyarın ve ikaz eden atasözleri *özlü sözlü bilgi küpleridir*. Walter J. Ong’un, söylemi ve düşüncüyü sözlü kalıpların oluşturduğunu savunup bu kalıpları bilgi depolama ve aktarma aracı ve bir anlamda formülü olarak gördüğü atasözleri, toplumsal hafızaya bağımlı olarak yeri geldiğinde açılır ve kullanılır (Özdemir, 2008a, s. 151). Atasözleri, sıkıştırılıp teksif edilmiş duygu ve düşünceleri itibarıyla adeta konserve halindeki bilgilerdir. Onlar ilkel toplulukları da içine alır bir şekilde, toplum hayatı içerisinde yaşayan bireyin, okulu, yeryüzünde yaşama kılavuzu veya el kitabı niteliğindeki sosyokültürel düsturlardır (Çobanoğlu, 2004, s. 2). Atasözleri mertlik, yiğitlik, ağırbaşlılık, sabırlılık, konukseverlik, sosyal değerler, aile, kadın, akrabalık, komşuluk, dostluk, görgü kuralları, sağlık ve ölüm, ekonomi, tabiat ve evren, iklim ve takvim, hayvan, zihin terbiyesi (Çobanoğlu, 2004, s. 29-40) gibi konuları itibarıyla bir toplumun yaşamını yansıtan özlü ifade biçimleridir.

“Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Türk Kültür Öğeleri Olarak Atasözleri ve Deyimler” adlı makalesinde Erdost Özkan, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, Türkçe Öğretimi Merkezlerinde tercih edilen üç eğitim seti, toplam on dört (14) kitabı, yirmi beş (25) bölümü incelemiştir. Özkan bu incelemede atasözleri ve deyimleri irdelemiş; eğitim setleri arası sayısal karşılaştırmaları yaparak bu dil unsurlarının kitaplara dağılımlarını tespit etmiştir. Bu dağılımlara bakıldığında en fazla atasözünün Yunus Emre Enstitüsünün hazırlamış olduğu ve toplam altı kitaptan oluşan Yedi İklim Seti’nde (altmış dört atasözü); en az atasözünün ise Ankara Üniversitesi’nin hazırlamış olduğu toplam üç kitaptan oluşan Yeni Hitit Seti’nde (otuz dört) olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada, sayısal anlamda üstün gözükmeyen Yeni Hitit

Seti'nde, atasözlerinin ünitelere dengeli dağıtımı ve tekrara düşme konusunda ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Deyimlerde yine en fazla kullanımın Yedi İklim Seti'nde (686 deyim); en az kullanımın ise Gazi Üniversitesinin hazırlanmış olduğu eğitim setinde (362 deyim) olduğu görülmüştür (Özkan, 2017, s. 295). Bu araştırmadan da anlaşılacağı üzere hemen her öğretim setinde atasözleri, öğrenimini gerçekleştirdiği dili yaratan ulusun *kültürünü okumak* isteyen yabancı öğrenciler için önem arz etmektedir. *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe B2 Çalışma Kitabı*'nda ise yabancı öğrencilere şu atasözlerinin verildiği tespit edilmiştir (Bölükbaş vd., 2015c):

Hazırlık Çalışması: “Aşağıdaki atasözlerini anlamlarıyla eşleştirelim.”

İnsan yedisinde neyse, yetmişine odur: İnsanların alışkanlık ve davranışlarını değiştirmeleri çok zordur.

Deliye her gün bayram: Hiçbir işle ilgilenmeyen, istediği yerde dolaşıp bütün günlerini bayram gibi geçiren, delilerin yaşamına özenen insanlar için söylenir.

Sessiz atın çiftesi pek olur: İlimli bir mizaca sahip, kaba ve hırçın olmayan insanlar, genellikle çok sabırlı olurlar. Ancak kimi zaman öyle kızarlar ki yanlarında durulmaz.

Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim: Arkadaş çevresi kötü olan insanlar, bir süre sonra kötü yola girerler. Arkadaşları iyi olan insanlar ise iyi işler yaparlar.

Eğlenelim Öğrenelim: “Aşağıdaki atasözlerinin anlamlarını öğrenelim.”

Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur./ Ağlamayan çocuğa meme vermezler./ Bilinmedik aş, ya karın ağrıtır ya baş./ Bükemediğin eli öpeceksin./ Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez./ Ölmüş koyun kurttan korkmaz.

b. Tekerlemeler

Benzetmeler ve ses oyunları kullanılarak oluşturulan tekerlemeler, gerek çocukların gerekse büyüklerin çocukları eğlendirmek için birbirleriyle ilgili ya da ilgisiz düşüncelerin durumların adı ardına belirli bir tempoda söylenmesi ile oluşturulan, gülmeyi, güldürmeyi ve eğlenmeyi amaçlan metinlerdir. Hem bağımsız bir tür olarak hem de bazı türlerin içerisinde kendisini gösteren ve Türk Dil Kurumu'nda “Masallara başlarken söylenen yarı anlamlı yarı anlamsız sözler; Saz şairleri arasında yapılan koşuk yarışması; birbirleriyle uyumlu hazır söz kalıbı; Çoğunlukla bir düşün anlatılmasına dayanan çene yarışı (TDK, 09.10.2016)” olarak tanımlanan tekerlemeler, “insanları şaşırtmak, güldürmek, eğlendirmek ve keyiflendirmek amacıyla sıkça kullanılmaktadır (Örge Yaşar, 2010, s. 51).” Tekerlemeleri “masal tekerlemeleri, oyun tekerlemeleri, tören tekerlemeleri, bağımsız söz cambazlığı değerinde tekerlemeler” şeklinde gruplandırılan ve bu türün türkü, âşık tarzı yaratmalar, masal, oyun, hikâye, Karagöz ve orta oyunu gibi diğer türlerle ilişki içerisinde olduğunu belirten Boratav, tekerlemelerin özelliklerini; herhangi bir ana konudan yoksun, başuayaklar ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ile ve çağrışımlarla birbirine bağlanan, belirli bir şiir düzenine uydurulan, birbirini tutmaz birtakım hayâl ve düşüncelerin sıralandığı, mantık dışı bir takım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratan, şaşırtmak, eğlendirmek, keyiflendirmek için başvurulan bir söz cambazlığı şeklinde sıralamıştır (Boratav, 2015, s. 155-156).

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2'nin “Eğlenelim Öğrenelim” bölümünde verilen halkbilimi sözlü türlerinden tekerlemelerin, oyun niteliğinde, sınıfta öğrencilerin sırayla söyleyip söyleyememesi üzerinden, hem tekerlemeler öğretilmek istenmiş hem de yabancı öğrencilerin tekerlemeler üzerinden dil kıvraklığının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu dil öğretim setinde tespit edilen

tekerlemeler şunlardır: “*Kartal kalkar dal sarkar; dal sarkar kartal kalkar./ Getirince el getirir, yel getirir, sel getirir; götürünce el götürür, yel götürür, sel götürür./ Üstü üç taşlı taç saplı üç tunç tası çaldıran mı çabuk çıldırır; yoksa iç içe yüz ton saç kaplı çanı kaldıran mı çabuk çıldırır?*” (Bölükbaş vd., 2015a, s. 78) ve “*Bir yoğurdu mayalamalı da mı saklamalı, mayalamamalı da mı saklamalı?! Şemsi Paşa Pasajı'nda sesi büzüşesiceler!! O pikap bu pikap şu pikap* (Bölükbaş vd., 2015a, s. 66).” Bu tekerlemeleri seri, hatasız ve düzgün bir biçimde söyleyebilen öğrenciler, yapılması gereken bir eylemdeki gerginliğin son bulması veya atlatmanın verdiği rahatlama ile Türkçenin seslerin ritmik unsurlarını zihinlerine kodlanmış ve yine Türkçeyi eğlenerek öğrenmiş olurlar. Zira dilin ediniminde ve aktarımında eğlenceli bir öğretim tekniği, sınıftaki öğrencilerin kaynaşması ve gerginliğin azaltılması açısından son derece önem arz etmektedir.

c. Bilmeceler

Bilmeceler üzerine ilgililerin başlangıcının temelinde “İyi bilmeceler, gerçekten de, genellikle, doyurucu eğretilmeler sağlar bize; çünkü eğretilmeler bilmeceleri ima eder, bu yüzden de iyi bir bilmecedan iyi bir eğretilme çıkarılabilir (Aristoteles, 2001, s. 168-173; Karademir, 2008, s. 76)” şeklindeki Aristoteles'in bilmeceler ve metaforlar arasındaki ilişki yorumları (*The Theoric*'te Cilt III/Bölüm 2 ve *The Poetics* XXII) olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Aristoteles *Poetica* adlı eserinde açık, yavan ve ağırbaşlı dil karşılaştırmalarını yaptığı ve belki de ilk olarak standart dilin sınırlarının çizildiği dilin kullanımıyla ilgili bölümde, metafor ve bilmece ilişkisini açıkça ortaya koymuştur. Aristoteles'e göre bilmecelerin biçimi, gerçek şeylerden söz ederken olanaksız şeyleri bir araya getirilmesiyle, yani metaforların kullanımıyla oluşur (Aristoteles, 2017, s. 65). “Kafa karışıklığı yaratmak veya cevabı bilmeyen kişilerin nüktedanlığını denemek amacıyla oluşturulmuş sorular (Abraham ve Dundes, 2007, s. 118)” olan bilmeceler rakibi alt etme üzerine kurulu olan, tarafların birbirlerini test ettikleri, bilgilerini ve akıllarını sınadıkları, atışma havasında geçen ve ip uçlarıyla zihinlerde çağrışımlar yaratan halkbilimi ürünleridir.

Sınıf ortamında eğlenceli bir oyun ve yarışma havası yaratan bilmeceler, öğretimi arzulan/tasarlanan bazı Türkçe kavram ve kelime gruplarının öğrencilere aktarılmasını da kolaylaştırmaktadır. *İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı*'nda bilmecelere B2 seviyesinde yer verildiği tespit edilmiştir. Bu kurda verilen bilmeceler şunlardır: “*Yazın giyinir, kışın soyunur. Meyvesini el alır, yaprağını yel alır (Ağaç)/ Uçar göklerde, yatar düştüğü yerde (Kar)/ Dört kardeş koşarlar, birbirini tutamazlar (Tekerlek)/ Dal ucundaki kınalı parmak (Kiraz)/ Altı mermer üstü mermer, içinde bir hanım terler (Hamam)* (Bölükbaş vd., 2015c, s. 100).”

4. Gösterime Bağlı Halkbilimi Unsurları

a. Geleneksel Türk Tiyatrosu Unsurları

Gündelik hayatla ilgili olarak *profan* ve inanç/ayın temelinde tanımlanan *ritüelistik* özelliklere sahip olan geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinin/icralarının (Elçin, 1977) oyun kültürüne, bolluk bereket törenlerine, eğlence kültürüne bağlı olarak oluşturulan ve sürekli güncellenen bir boyutu bulunmaktadır. Şükrü Elçin geleneksel Türk tiyatrosunu “sözlü kültür ortamında yaratılanlar” ve “yazılı kültür ortamında yaratılanlar” olmak üzere ikiye ayırır. Yazılı kültür ortamında yaratılanlar Tanzimat Döneminde batının klasik tiyatro anlayışı ile şekillenenlerdir. Sözlü kültür ortamında yaratılan tiyatrolar ‘köylü sözlü kültür tiyatroları’ ve ‘kentli sözlü kültür tiyatroları’ olmak üzere ikiye ayrılırlar. Kentli sözlü kültür tiyatroları ise bilindiği üzere *karagöz*, *meddahlık* ve *kukla* gelenekleridir (akt. Özdemir, 2001, s. 65).

UNESCO'nun 2003 yılında kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Kapsamında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne Türkiye patentli/kaynaklı olarak girmiş ve böylece devlet tarafından korunup geliştirilmesi güvence altına alınmış olan "Mukaddime, Muhavere, Fasil ve Bitiş (Kudret, 1968, s. 12-21)" bölümlerinden oluşan Karagöz oyunu "Hayali" veya "Hayalbaz" adı verilen tek bir sanatçının göstergesidir. Ancak Hayali adlı ustanın perdeyi hazırlayan ve fasılın görüntülerini seçip sıraya koyan "Yardak" adlı bir çırağı/yardımcısı vardır. Yardağın da fasıllar için gerekli olan malzemelerin bulunduğu oyun sandığından sorumlu bir yardımcı bulunmaktadır (And, 1985, s. 331-332). *Karagöz* icra geleneği, Osmanlı dönemi Türk kültürünün önemli bir yüzüdür. Nerede, ne zaman ve nasıl oluştuğu konusunda tartışmalar olsa da Metin And "Gölge oyununun Türkiye'ye 16. yüzyılda Mısır'dan gelmiş olduğu üzerine kesin bir kanıt vardır." der ve bu kanıtı Arap tarihçisi Mehmed bin İlyas-ül-Hanefi'nin *Bedâ-yi-üz-Zuhur fi Vekayi-üd-Dühûr* adlı eserindeki gölge oyununa ait birkaç pasajı dayandırır. Mısır'ı fetheden Sultan Selim burada gösterilen bir gölge oyununu çok beğenir ve oyunun icracısını, çocuğunu eğlendirmesi için, İstanbul'a davet eder (And, 2017, s. 39). 17. yüzyılda kesin biçimini alan Karagöz, gösterdiği gelişmeyle beraber Türklerin en sevilen ve tutulan gösterisi olmuştur. Daha sonraki dönemlerde Karagöz'ün, imparatorluğun her köşesine yayıldığı gözlemlenir. *Mukaddime (öndeyiş), muhavere (söyleşme), fasıl (oyunun kendisi) ve bitiş* bölümlerinden oluşan (And, 2017, s. 45) Karagöz'ün uyumlu/uyumsuz tekerlemeleri, Tuzsuz Deli Bekir ve Sarhoş gibi aykırı karakterleri, Yahudi gibi dini tipleri, Arnavut, Acem ve Rum gibi azınlık tipleri, cin ve büyücü gibi olağanüstü yaratıkları ve kişileri, kambur ve kekeme gibi tip komikliği olan kişileri, Karagöz ve Hacivat gibi zıt tipleri bulunmaktadır. *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı*'nda Karagöz oyunu ile ilgili şu bilgiler verilmiştir: "Karagöz Türkiye'deki eski ve önemli bir gölge oyunudur. İnsanlar eğlenmek için Karagöz oyununa giderler. Bu oyunda kuklacı kuklaları bir perdede oynatır (Bölükbaş vd., 2015a, s. 78)." Yine B2 kitabının dinleme bölümlerinden birinde yer alan "Hacivat ve Karagöz" üzerinden "Uğurlar olsun/ Maymun olmak/ Okuryazar olmak/ Köftehor (Bölükbaş vd., 2015c, s. 94)" gibi kullanımlar; Karagöz'ün verdiği uyumsuz cevaplar ve tuhaf tepkiler üzerinden sınıf içerisinde eğlenceli bir atmosfer oluşturularak *yanlış anlama* kavramının öğretilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yine öğrenciler buradaki dinleme metninin zihinlerinde ortaya çıkardığı çağrışımlarla Türkiye'de kendi başlarına gelen yanlış anlamalara dayalı deneyimlerini sınıfta paylaşma imkânı bulmuşlardır. Ayrıca bu metinle *herkesin hayatta kısa bir süreliğine de olsa Karagözleşebileceği* öğrencilerin zihinlerine kodlanmaktadır.

Dinleme: "Karagöz ve Hacivat" (a) Resimdekileri (Karagöz ve Hacivat görseli kastedilmiştir) tanyor musunuz? (b) Metni dinleyelim. Aşağıdaki ifadeler ne anlama gelmektedir? Eşleştirelim. [1. Uğurlar olsun! 2. Maymun olmak 3. Okuryazar olmak 4. Köftehor // a. Gülünç duruma düşmek b. Okuma yazma öğrenmek c. Sevgiyle karışık bir azarlama sözü d. Yolun açık olsun] (c) Dinlediğimiz metinde Karagöz, Hacivat'ın cümlelerini nasıl anlıyor? Yazalım. [1. Hacivat ne diyor? // 2. Karagöz Ne Anlıyor?] (d) Dinlediğimiz metindeki konu ve olay nedir? Kısaca anlatalım. (Bölükbaş vd., 2015c, s. 94)

b. Oyun ve Mizah Kültürü

Türkçede "çocuk oyunu; dans; kâğıt, zar ve şans oyunları; spor faaliyetleri; tiyatro metni veya gösterisi; aşk oyunu (Özdemir, 2005, s. 208)" gibi pek çok anlamda ve alanda kullanılan "oyun" kelimesinin, kültürel bağlamda hangi konumda olduğu, hangi işlevlere sahip olduğu ve oyun kültürü ilişkisi ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Huizinga'ya göre, oyun "kültürden öncedir, çeşitli kültürlerden çıkma ya da bir rastlantı sonucu değil, tersine çeşitli kültür biçimlerinin doğuşunda başlıca etkendir (And, 2012, s. 27)." Diğer bazı araştırmacılara göre oyun, enerji fazlasını atmak;

kimi araştırmacılara göre benzetme içgüdüsünü doyurmak; kimilerine göre ise boşalma gereksinimini karşılamaktır. Yine bazı farklı yaklaşımlarda oyun, genç yaratıkları (insan ya da hayvan) ileride yaşamın gerektirdiği ciddi iş ve uğraşlara hazırlamak, yetiştirmek için vardır (And, 2012, s. 27).

Ciddi bir davranışsal eylem olarak özgün kurullarla icra edilen oyunlar, katılımcılarına yeni dünyalar yaratırlar, çeşitli biçimlerde gerçekleştirilirler ve yabancılarla Türkçe öğretiminde olduğu gibi her türlü öğretim sürecinde önemli bir kültürel enstrüman olarak kullanılırlar. Sınıf atmosferinde öğretmenlerin icracı olduğu Türkçe öğretiminde de oyun tasarımları son derece önemlidir. İnsanlarda (hatta diğer bazı canlı türlerinde) bilginin öğretiminde bebeklik dönemlerinden itibaren oyunun yadsınamaz fonksiyonu, öyle görülüyor ki sınıf ortamında Türkçenin öğretimi için yeniden tasarlanmakta ve uygulanmaktadır.

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı'nda Eğlenelim Öğrenelim bölümlerinde öğrencilerin konuşması, tavırlar geliştirmesi, dinlemesi ve yazması amaçlanarak gerçekleşen oyunlar *kelimeleri anlatma ve anlatma, cümleleri tekrar etme, uyumsuz kelime gruplarını cümle haline getirme, yapılan eylemleri sıralı olarak unutmadan ifade etme* vb. üzerinden gerçekleştirilmektedir. Böylece bu oyunlar ve kullanımlar ile uyumsuz söylemler, hareketler ve tavırlar sonrası veya oyunu yapabileme ve yapamama üzerinden öğrenciler için Türkçe öğrenimi eğlenceli tasarımlarla gerçekleştirilmiş olur. Sıkılmadan bilginin hafızaya kodlandığı bu süreçte öğrenciler eğlenceli öğrenim deneyimleri yaşarlar.

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2'nin "Eğlenelim Öğrenelim" bölümünde, sınıfın iki gruba ayrılıp kurulan ilk cümleye düzenini bozmadan ve şaşırmadan yeni kelimeler eklemeye dalalı olarak oluşturulan bir oyun, mizahi bir süreci ve sonucu teşvik edici olarak tasarlanmıştır (Bölükbaş vd., 2015a, s. 48). Sınıfın ikiye bölünmesiyle oluşan iki grup arasında oynanan ve cümlelerin sırası bozulmadan yeni bir kelimenin eklenmesiyle oluşturulur. Öğrenciden herhangi biri şaşırana dek süren bu oyun hem Türkçe cümle öğretimi hem de ekolojik ilişkileri olan kavramların öğretimi açısından son derece önemlidir. Şaşırana öğrenci, yapılan bir hatayı cezalandırmak ve hata yapmamanın verdiği üstünlük duygularından hareketle arkadaşlarıyla gülerken cezalandırılır. Oyun şu şekilde ilerler:

Birinci grup: "Pazara gideceğim; **ekmek** alacağım."

İkinci grup: "Pazara gideceğim; **ekmek, domates** alacağım."

Birinci grup: "Pazara gideceğim; **ekmek, domates, ispanak** alacağım."

İkinci grup: "Pazara gideceğim; **ekmek, domates, ispanak, fasulye** alacağım." (...)

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2'nin "Eğlenelim Öğrenelim" bölümünde (Bölükbaş vd., 2015a, s. 92) Türkçe hayvan adlarının öğretildiği şu tarz bir oyun tasarlanmıştır: Sınıftaki bir öğrenci tarafından seçilen bir hayvanın adı söylemeden o hayvana ait bazı özellikler Türkçe ifadelerle anlatılır. Sınıftaki diğer öğrenciler anlatılan bu hayvana yönelik tahminler yürütürler. Her öğrenci sırasıyla bir hayvanı anlatır. Anlatan öğrenci öğrencilerin bilememesinin veya öğrenciler de bilebilmenin getirdiği üstünlükle eğlenerek hayvan adlarını zihinlerine kodlarlar.

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2'nin "Eğlenelim Öğrenelim" bölümündeki "Kim?, Kiminle?, Ne zaman?, Nerede?, Ne yapmış?" soruları üzerinden oluşturulan oyunda, beş bölüme ayrılan bir kağıda öğrencilerin sırayla ve diğer arkadaşlarının yazdıklarını görmeden sorulara uygun cevaplar yazması (Bölükbaş vd., 2015a, s. 65) istenmiştir. Beşinci kişinin kağıda yazdığı öğeden

sonra tamamlanan cümle sınıf ortamında sesli bir biçimde okunur. “Mehmet (kim?)/ inekle (kimle/neyle?)/ dün akşam (ne zaman?)/ uçakta (nerede?)/ piknik yapmış (ne yapmış?).” şeklinde yan yana gelmiş uyumsuz öğelerin oluşturduğu çeşitli cümleler ortaya çıkar. Uyumsuz kelime gruplarının farkına varılabilmesi üzerinden tasarlanan bu oyunda yine uyumsuz Türkçe cümle yapıları öğrenciler tarafından eğlenceli bir oyun atmosferinde deneyimlenir.

*İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2'*de karşımıza çıkan bir diğer oyun, hayvanların son derece ilginç özellikleri üzerinden oluşturulur. Bu bağlamda “Bunları Biliyor Musunuz” başlığı altında “*Filler, asla unutmazlar/ Çekirgeler dizleriyle duyarlar/ Bir karınca ağırlığının elli katını taşıyabilir/ Dünyada erkeği doğum yapan tek canlı türü denizatıdır/ Atlar sadece ayakta uyuyabilir; üstelik bir ay boyunca ayakta durabilirler* vd. (Bölükbaş vd., 2015c, s. 101)” gibi ilginç bilgi temelli oyunlar üzerinden öğrencilere Türk halkının mizah anlayışı ve gülmece öğretilmekte hem de Türkçe kelimelerin öğretimi eğlenceli hâle getirilmektedir.

Dersin verimli ve sıkıcı geçmemesi açısından yabancılar Türkçe öğretiminde eğlenceli unsurların, görsellerin, ifadelerin, filmlerin, öğrenim kartlarının ve yazma ve dinleme metinlerinin kullanılması son derece önemlidir. Bu durum sadece materyallerle sınırlı tutulmamalı, öğretmenlerin öğretim tutumları ve tavırlarını da kapsamalıdır. Öyle ki çoğu çok genç yaşlarda dünyanın çeşitli yerlerinden çeşitli korkularla ülkemize gelen yabancı öğrenciler, Türk kültürünü ve Türk imajını neredeyse tamamen bir yıl boyunca beraber vakit geçirecekleri öğretmenlerinden edinirler. Fakat bu, öğretmenin yabancılar her anlamda “Türk kimliğini dayatması” şeklinde olmamalıdır. Yabancılar Türkçe öğretiminde bazı din ve mezhepleri yüceltmeler ya da küçülmelere girişmek, siyaset tartışmalarını sınıfta dillendirmek veya bu tür tartışmalara izin vermek son derece tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden kültürlerarası ortak eğlenceli temaları uyumlu bir şekilde çeşitli öğretim uygulamalarında kullanmak sınıfın bütünleşmesi açısından son derece önem arz etmektedir. “Bilgelik yolunda bireyi olgunlaştıran temel araçlardan biri (Özdemir, 2010, s. 32)” olan mizah, farklı kültürel kabulleri olan insanoglunun ortak paydalarından birisidir.

B2 kitabında, teknik destek ve müşteri örneğinde de görüldüğü üzere, elektronik kültür ortamındaki mizahi durumlardan faydalandığı anlaşılmaktadır. Bu sayede Türkçe öğretiminin eğlenceli ve keyifli bir şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir: “Teknik destek: *Ekranınızın solundaki bilgisayarın ikonunu tıklar mısınız? Müşteri: Sizin solunuz mu benim solum mu?!* Teknik destek: *Şimdi ekranınızın üzerinde ne var hanımefendi? Müşteri: Eşimin doğum gününde hediye ettiği ayıcık. Niye ki?!* Teknik destek: *Şifrenizi söylüyorsunuz. Küçük c, büyük a, küçük n, 7. Müşteri: 7 büyük mü küçük mü?!* Teknik destek: *Buyurun efendim. Müşteri: Eee! İlk defa mail gönderiyorum da. Teknik destek: Tamam, ben size yardım edeyim. Müşteri: Adresteki 'a'yı yazdım da çevresine daireyi nasıl çizeceğim?* (Bölükbaş vd., 2015c, s. 40)”

İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı serisinin C1 kitabında *Hayata Gülümse* (Bölükbaş vd. 2015d)” başlığıyla, sadece mizahın tanıtıldığı 12 sayfalık müstakil bir ünitenin bulunması çok dikkat çekicidir. Bu ünitenin “Okuma Anlama” bölümünde “Mizah Türleri (Bölükbaş vd., 2015d, s. 148)” başlığı altında mizah türleri *popüler mizah, siyasi mizah ve kara mizah* başlıklarıyla tanıtılmış; “İnsanları güldürmenin Yolları (Bölükbaş vd., 2015d, s. 154)” başlığı altında verilen bir metinde güldürme, gülmenin ciddiyeti, gülme ve yetenek ilişkisi, alay etme ve ukalalık, boş konuşma ve boş espriler, gülünç duruma düşme, icracı ve katılımcılar penceresinden gülme gibi konular hakkında bilgiler verilmiş; yine “*Cesur: Kopya çeken kimsel/ Disiplin: Öğretmenin kozu/ Felç: Karnenin alınmasıyla baş gösteren*

hastalık/ Hastalık: Mazeret/ Okul: Hapishane/ Çöp Kutusu: Basket potası/ Esnemek: Ders esnasında ortaya çıkan bulaşıcı hastalık/ Gardiyan: Nöbetçi öğretmen/ Hayırsaver: Kopya veren (Bölükbaş vd., 2015d, s. 148)” şeklinde mizahi içerikli öğrenci sözlüğü oluşturulmuştur. Ayrıca yine bu üniteye öğrencilere “Kelime Listesi” başlığı altında bilmece, espri, fıkra, hiciv, karikatür, meddah, mizah, mübalağa, nükte, orta oyunu, şive, taşlama, tekerleme gibi kavramlar; *bıyık altından gülmek, dilinden düşmemek, gözlerinin içi gülmek, gülmekten kırılmak, şaka kaldırmak, şakaya vurmak, yüze gülmek* gibi kalıp ifadeler öğretilmiştir.

*İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1'*deki “Hayata Gülümseme, Mizah Çeşitleri” başlığıyla verilen üniteye verilen bölümlerinde “Siz en çok hangi mizah türüyle ilgileniyorsunuz? (Bölükbaş vd., 2015d, s. 149)”, “Türkçedeki argo sözleri biliyor musunuz? (Bölükbaş vd., 2015d, s. 151)” ve “Sizi en çok ne güldürür? Konuyla ilgili bir kompozisyon yazalım (Bölükbaş vd., 2015d, s. 154)” başlıklarıyla, mizahla ilgili yazma çalışmaları yaptırılmıştır. Bunun dışında karikatürler üzerinden ve “Mizahın reklamda kullanılmasıyla ilgili birbirine zıt görüşler mevcuttur. Örneğin, Ogilvy ‘Siz bir palyaçodan bir şey alırdınız?’ diyerek reklamlarda gülmecenin kullanılmasına kesin bir şekilde itiraz eder. Eki siz bu görüşe katılıyor musunuz? Tartışalım (Bölükbaş vd., 2015d, s. 154).” başlığıyla verilen konuşma bölümünde mizah-reklam ve mizah-karikatür ilişkisinin tartışılması istenmiştir.

SONUÇ

Yabancılar Türkçe öğretimi, hiçbir Türkçe dil kurumunun verdiği belgenin Avrupa denklik çizelgesine uygun bulunmadığı da düşünülürse, Türkiye’de yeni yeni gelişmeye başlayan bir alandır. Dil öğretimi günümüzde, sadece iletişimin gerçekleştirildiği basit bir alan olarak değil, daha ziyade kültürün öğretimi ve kültürel ekonomik alandır. Bu alanda dil öğretiminde kullanılan başta ders kitapları, hikâye kitapları, diğer materyaller, öğrenci yurtları, yurt dışında kurs eğitimleri ve gezi turları gibi örnekler, başlı başına dil öğretiminin ekonomik boyutunun kanıtı olmalıdır. *İstanbul, Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı* dil öğretim setinde Türk tiyatrosu, masal, bilmece, fıkra, bilmece gibi anlatmaya halkbilimi türlerinin sözlü, yazılı, görsel ve işitsel unsur ve materyaller yardımıyla yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiş ve arattırma genel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: (a) “Başkalarından duyulma” veya “sonradan öğrenilme”nin dilbilimsel karşılığı olan *duyulan geçmiş zaman* (‘miş’li geçmiş zaman), Türkçenin yabancılar öğretiminde anlatılması güç konulardan biridir. Çünkü pek çok dilde bu geçmiş zaman kullanımının tam bir karşılığı bulunmamaktadır. Etkili bir edebî tasarım olan ve kurgusal yapıları sebebiyle öğrenim motivasyonunu artıran *masallar* ise bu dilbilimsel yapıyı öğretmede etken bir unsur olarak Türkçe öğretimi kitaplarında kullanılmaktadır. En çok tercih edilen masallarınsa Keloğlan masalları olduğu anlaşılmaktadır. (b) Dilin özlü öğretimi ve kültürlerarası tecrübelerin, uyarların ve dikkatlerin karşılaştırılmasında *Türk atasözlerinin* motivasyonu artırıcı bir unsur olarak kullanıldığı saptanmıştır. Tüm bunlarla birlikte öze/kaynağa ulaşmış şiirsel bir yapıya da sahip olan ve hemen her toplumda mevcut atasözleri, deneyimler sonucu oluşturulmuş bilgi küpleridir. Bu bilgi küpleri aynı zamanda yaratıldıkları toplulukların kültürel kodlarıdır. Yabancı öğrencilerin özellikle yazma eğitimindeki becerilerini ölçmek adına atasözlerinin kullanıldığı saptanmıştır. Çünkü atasözleri bir durum üzerine geniş bir biçimde yapılabilecek tasvirin sıkıştırılmış dosyası gibidir. Bu halleriyle atasözlerinin açıklaması geniş anlatım tutumlarına imkan tanır. (c) *Fıkralar* eğlence içerikli anlatılardır. Yabancılar Türkçenin öğretilmesinde özellikle geçmiş zaman öğretimi pozitif bir atmosferde gerçekleştirilebilir ve Türk mizah kültürünü yabancı öğrencilere

aktarmak için fıkraların bilinçli bir şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu yolda en çok tercih edilen fıkralarında Nasreddin Hoca fıkraları olduğu tespit edilmiştir. (d) *Tekerlemeler* birbiri ardına sıralanan söylenmesi zor ses ve söz öbeklerinin oluşturduğu yapılardır. Yine tekerlemeler, Türk dilinin ses ve ritimsel özelliklerinin uyumlu tasarımlarıdır. Bu bağlamda yabancı öğrencilere tekerlemelerin öğrenmesi ve söylenmesinin bu dil öğretim setinde bilinçli olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır. (e) *Bilmeceler* sözlü oyunlardır ve ana hedefi zeka testidir. Pek çok kelimenin ilişkili çağrışımlarını düşündürürler. Türkçenin ritminin edinmesinin sağlanması ve kelime edinimi açısından, bu etken ve eğlenceli yapılar, yabancılara Türkçenin öğretiminde işlev sahibidirler. (f) Bir dilin kelime hazinesi, gündelik hayatta konuşulan kelimelerin dışındaki kavramları da içerir. *Geleneksel Türk tiyatrosundaki* mevcut kavramlar bu tür kavramları içerir ve Karagöz, kelime hazinesi ve geleneksel Türk kültürünün özgün yaratmalarının tanıtımı açısından bu dil öğretim setine yerleştirilmiştir. (g) Türkçenin öğretiminde yarışma havasını sınıf ortamında oluşturabilmek son derece önemli, hatta bir ölçüde gereklidir. Öğrenilen dile karşı yarışma tutkusuyla geliştirilen üstünlükler sınıf içi motivasyonu da tetikler. Bu bağlamda dil öğretiminde *oyunlar* çok önemli bir işleve sahiptir. Ayrıca farklı bir ülkenin mizah kültürünü edinmek ve anlamak, kültürünü de tanımak anlamına gelir. Bu yolda çok ciddi bir ortamda gerçekleştirilen sıkıcı/yavan dil öğretimi stratejisi, yabancı öğrencilerde *Türk mizah kültürünün* edinilmesi sürecini geciktirebilir. Bu sebepten bu dil öğretimi setinde bilinçli olarak Türk mizah kültürü unsurları ve onların bilge, kurnaz, oyunbaz ve anormal lejyonerlerinin (Nasreddin Hoca, Temel, Karagöz, Keloğlan, Kemal Sunal, Şener Şen vb.) verilmesi gerekli görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abrahams, R.; Dyndes, A. (2007), "Bilmeceler", (Çev. E. Metin), Milli Folklor, 73: 118-126.
- Aristoteles (2017), Poetika Şiir Sanatı Üzerine, (Çev. A. Çokona ve Ö. Aygün), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Akkaya, A. (2013), "Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları", Milli Folklor, 100: 171-181.
- And, M. (1985), Geleneksel Türk Tiyatrosu Köylü Ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- And, M. (2012), Oyun Ve Bügü Türk Kültüründe Oyun Kavramı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- And, M. (2017), Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ayhan, M. S.; Arslan, M. (2014), "Edebî Metin Olarak Masalların Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dilsel Ve Kişisel Becerilerin Gelişimine Etkisi", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2: 543-559.
- Başgöz, İ. (2006), "Atasözleri Hakkında Atasözleri ya da Atasözlerinin Toplumsal Anlamı", (Çev. N. Tuhfe Toçoğlu), Milli Folklor, 70: 85-91.
- Boratav, P. N. (2015a), 100 soruda Türk Halk Edebiyatı, Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Boratav, P. N. (2015b), Halk Hikâyeleri Ve Halk Hikâyeciliği, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Bölükbaş, F. vd. (2015a), İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A2, İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, F. vd. (2015b), İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, F. vd. (2015c), İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2, İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, F. vd. (2015d), İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1+, İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Burke, P. (2008), Kültür Tarihi, (Çev. M. Tunçay), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2004), Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü, Ankara: ARMA Turizm Organizasyon Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2005), Halkbilimi Kuramları Ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Durmuş, M. (2013), Yabancılara Türkçe Öğretimi, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Dundes, A. (2005), "Folklor nedir?", (Çev. G. Aydın), Millî Folklor, 65: 127-129.
- Göçer, A.; Moğul, S. (2011), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış", Turkish Studies, 6(3): 797-810.
- Kalfa, M. (2013), "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı", Milli Folklor, 97: 167-177.
- Kayadibi, F. (2008), "Kaşgarlı Mahmud Ve Divan-ı Lügati't-Türk'te Eğitim İle İlgili Kavramlar", İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18.
- Kıran, Z.; Eziler Kıran, A. (2006), Dilbilimine Giriş, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kudret, C. (1968), Karagöz, C. I., İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Thomsen, V. (2011), Orhon Yazıtları Araştırmaları, (Çev. V. Köken), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. vd. (2005), Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Okur, A.; Keskin, F. (2013), "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği", International Journal of Social Science, 6: 1619-1640.
- Özdemir, N. (2005), Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2008a), Medya Kültür Ve Edebiyat, Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Özdemir, N. (2008b), "Kültürel ekonomik imge olarak Nasreddin Hoca", Millî Folklor, 77: 11-20.
- Özdemir, N. (2010), "Mizah, Eleştirel Düşünce Ve Bilgelik: Nasreddin Hoca", Millî Folklor, 87: 27-40.
- Özkan, E. (2017), "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Türk Kültür Öğeleri Olarak Atasözleri Ve Deyimler", Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR), 10: 295-300.
- Uğurlu, E. K. (2014), "Kültürel Bellek Aktarıcısı Olarak Ninni", Millî Folklor, 102: 43-52.
- Örge Yaşar, F. (2010), "Mizahta Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Tekerlemeler", Zeitschrift für die Weit der Türken, 2: 49-57.
- Yıldırım, D. (2016), Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları, Ankara: Akçağ Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Language learning and teaching are sociocultural requisites for people needing communication designs. For this reason, a newborn baby needs to learn his/her mother tongue through certain techniques so that he/she can communicate with his/her family in his/her own context; and can attribute meanings to cultural and life-sustaining designs. Mothers, who are in the role of a female language teacher, are the first teachers whom children have in language learning. Lullabies, stories, folk songs, cliché statements, play words, etc. are the functional folkloric factors used by mothers in teaching language to babies/children. It is considered that the use of cultural designs, which includes various artistic designs pertaining to language, cliché, and statements, is a useful necessity in teaching language, a part of culture and sub-factor, to foreigners. Today, as in the past, the secondary language keeps its characteristics that it is a sign of intelligence and talent and a factor providing individuals with status and advantages in working life. Additionally, language teaching requires a process where the learned language is used in harmony, and it is achieved through specific teaching strategies, requires serious efforts, and is improved through experience. In this sense, language learning/teaching needs a contextual design. Learning/teaching a foreign language is a challenge for some people in cases of work, vocation, education, or interest. Teaching Turkish to foreigners in both Turkey and abroad has become common through Turkish cultural hinterland, demands from the people with Turkish culture, and Turkish TV series, and is still a developing and new important field. The institutions in Turkey who are responsible for or support teaching Turkish are Turkey scholarships and YTB. These institutions provide thousands of students with scholarships every year in various fields based on the political and cultural background. These institutions implement contextual designs in language teaching through trips, programs, organizations, classrooms with certain physical characteristics, teachers of these classrooms, and free student dormitories meeting the need for credible shelter. Together with all these, as a result of Turk, Turkish language, and the demands of the people with Turkish culture or having a desire to learn Turkish, the activities of teaching Turkish are supported through the programs (The Great Student Project, 2010/Center for Turcology, Turkish Language, and Culture Project, 1999), organizations, and publications by the diverse institutions such as the Ministry of National Education, TİKA, TÜRKSOY, TRT (especially TRT Avaz), Presidency of Religious Affairs, Foundation of Research in Turkish World, and Yunus Emre Institute. Particularly, thousands of students have the educational opportunities in Turkey every year through the scholarships/educational supports for bachelor, masters', and doctoral education and free dormitory possibilities by Turkey scholarships/YTB (Presidency for Turks Abroad and Related Communities). Language teaching strategy has a tendency from parts to the whole. In other words, it tends to create a whole by using integrated additions, adding cultural factors to teaching grammar rules. An important aspect of teaching language with a holistic approach is language teaching books, in which the language is taught by classifying depending on the difficulty of the grammar rules and levels. These books include "teacher", "student", "study", "reading", "vocabulary", "level exams", "listening texts and CDs" and "language teaching materials" books. The academics in Turkey paid more attention to this field as it covers several new research fields such as the satisfactory acquisition of Turkish, integration of Turkish university system and lifestyle, appropriateness of the language acquired with the higher education level, and teaching methods, styles, and strategies of the language. In this context, this study investigated Turkish folkloric factors in an example publication, commonly used in teaching Turkish books since culture, language, and grammar rules can be coded in minds in a more entertaining way. It was revealed that this educational set developed for teaching Turkish to foreigners commonly uses stories, proverbs, jokes, rhymes, riddles, traditional Turkish theater, games, and comics. It was also found that İstanbul teaching Turkish set for foreigners, selected for this study, include folkloric factors used intentionally to teach tenses, create competition climate in the classroom, to improve or sustain motivation, to teach language in an entertaining way, and to teach the language with its voice and rhythm characteristics. These factors were observed in reading, writing, listening, and speaking parts of the "teacher", "student", and "study" books.